

НАПРЯМ 4. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

ІНТЕГРОВАНІ ПІДХОДИ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Бовгиря Ю. В.

*здобувачка вищої освіти II курсу,
другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет географії, історії та туризму,
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

На сьогоднішній день, в умовах повномасштабної війни Росії проти України, питання щодо викладання історії та використання інтегрованих методів та підходів до навчання в українських школах, набуває особливої значущості. Адже саме вони у значній мірі впливають на формування особистості українця-патріота. Також посилюють розуміння загальносвітових тенденцій розвитку людства, ролі і місця України в ньому; сприяють як освоєнню духовних цінностей, вироблених у ході історичного процесу, так і набуттю досвіду самовизначення по відношенню до мінливого світу та здатності обирати свій самобутній шлях в ньому.

Інтегроване навчання є одним із засобів формування системного мислення в учнів. Його поява – результат більш високого рівня реалізації міжпредметних зв'язків і передбачає не тільки взаємозв'язок між освітніми галузями та предметами, а насамперед ґрунтується на наукових ідеях, концепціях, що дають цілісне уявлення про історію, людину, світ та культуру.

У сучасній педагогічній науці немає єдиного трактування понять «інтеграція», «технологія інтегрованого навчання», «інтегративний підхід». Зокрема, О. Мариновська зазначає, що під поняттям «інтеграція» (від лат. *integrum* – ціле, *integratio* – відновлення) [4, с. 32], розуміється стан зв'язку окремих диференційованих частин у ціле, а також процес, що призводить до цього стану; об'єднання в ціле раніше ізольованих частин; об'єднання елементів, що супроводжується ускладненням та зміцненням зв'язків між ними. Технологія інтегрованого навчання, як зазначає дослідниця, – це

побудова освітнього процесу на міжпредметній основі шляхом виявлення в різних навчальних предметах однотипних елементів (проблем, сюжетів, подій, понять, закономірностей тощо) і поєднання їх у якісно нову цілісність з метою створення життєствердного образу світу дитини [4, с. 34].

Технологія інтегрованого навчання, як зазначають О. Мариновська та Г. Бабійчук, передбачає три етапи: 1) виявлення однотипних елементів (сутностей): добір та структурування навчального матеріалу основного предмета й предметів-сумісників; 2) пристосування цих однотипних елементів: добір оптимальних методів та форм роботи – етап попереднього моделювання і прогнозування вчителем навчального заняття; 3) об'єднання цих елементів у «неіснуючий раніше моноліт особливої якості» – творення нового цілого – «картини світу» або «образу світу» [5, с. 9]. Аналіз наукових праць [1; 2; 3; 4; 5], дає змогу стверджувати, що інтегративний підхід до навчання історії може здійснюватися на різних рівнях: 1) на рівні певних освітніх цілей (наприклад, формування критичного мислення учнів, дослідницької компетентності чи таких інтегрованих якостей і характеристик особистості, як пошукова активність, самостійність, креативність); 2) на рівні змісту (реалізація на уроках інтегрованих та міжпредметних змістових ліній, викладання інтегрованих курсів та факультативів); 3) на рівні окремих методів та форм навчання (інтегровані уроки, навчальні проекти, дні інтеграції тощо); 4) на рівні певної освітньої технології [6, с. 135].

Отже, інтегроване навчання ґрунтується на комплексному підході, і це не механічне поєднання двох або більше навчальних предметів. Інтегративний підхід насамперед передбачає взаємопроникнення, об'єднання елементів знань у єдине ціле на основі спільного підходу. Результатом інтегративного навчання історії, на нашу думку, може бути цілісність знань різних рівнів – узагальнених знань про минуле людства чи окремої країни в певний історичний період, про причини, хід, значення й наслідки конкретних історичних подій та явищ, про діяльність історичних осіб тощо. Також інтегративний підхід передбачає таку організацію процесу пізнання, за якою учні можуть використовувати знання та вміння, отримані в школі, в реальних життєвих ситуаціях.

Як писав Василь Сухомлинський, «якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до

чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло» [9].

Тому вчитель історії України повинен дотримуватися таких принципів: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага. Унаслідок цього учні зможуть краще зрозуміти сутність об'єкта чи явища в контексті історичного пізнання та сформуванню цілісного уявлення про них; глибше зрозуміти ключові ідеї з огляду на їх аналіз із різних точок зору; краще оцінити, як використати набуті ідеї та навички в життєвих та політичних ситуаціях, що наразі є дуже актуальним; системно мислити.

Підсумовуючи зазначимо, інтегрований підхід в межах «освітньо-історичного середовища» – це сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій вчителя і учня, спрямованих на формування цілісної картини світу школяра на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів). Виконуючи цікаві завдання та вправи, які передбачені освітньою програмою Нової Української Школи, здобувачі освіти не лише опановують програмовий матеріал, а й розширюють свої уявлення про різні сфери життєдіяльності людини. Такий підхід сприятиме розвитку аналітичних та синтетичних мисленнєвих навичок школярів і формуванню в них більш цілісного уявлення про світ, його історичний та суспільний розвиток, а також своє місце в ньому.

Література:

1. Арцишевська М. Р. Теоретико-методичні засади інтеграції знань про суспільство у змісті шкільної освіти: дис... канд. пед. наук: 13.00.09. Луцьк, Україна, 2000.
2. Баханов К. О. Теоретико-методичні засади трансформації сучасної шкільної історичної освіти: дис. д-ра пед. наук; Ін-т педагогіки АПН України, Київ, Україна, 2007.
3. Жидкова Н. М., Внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки як засіб набуття досвіду навчальної діяльності учнів на уроках правознавства. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 16. 2016. С. 135–148.
4. Мариновська О. Інтегроване навчання: технологічний аспект // *Рідна школа*. № 4/5 (квітень–травень). 2014. С. 32–36.
5. Мариновська О., Бабійчук Г. Моделювання навчальних занять на інтегрованій основі : метод. посіб. / за ред. О. Мариновської. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2002. 136 с.

6. Мороз І. М. Сутність інтегративного підходу навчання історії // *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: зб. тез III Всеукраїн. наук.-практ. конф.* Київ, 29.03.2021. 131 с.
7. Пометун О. Навчання історії і громадянської освіти: окремі чи інтегровані курси // *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: зб. тез III Всеукраїн. наук.-практ. конф.* Київ, 29.03. 2021. С. 180–183.
8. Пушкарьова Т. О., Топузов О. М., Інтегративно-діяльнісна педагогіка: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2019.
9. Система виховання Сухомлинського. URL: <https://pedkopilka.com.ua/pedagogika/sistema-vospitaniya-suhomlinskogo.html> (дата звернення: 30.05.2023).

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Валько Л. М.

*здобувачка вищої освіти I курсу,
другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет географії, історії та туризму,
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»,
м. Рівне, Україна*

Сучасна шкільна система історичної освіти знаходиться на етапі переосмислення та реформування. Це стосується як змісту так і принципів та методів викладання. Зміни в історичній освіті мають бути направлені на забезпечення досягнення основної мети такого напрямку навчання, а саме формування активного та свідомого громадянина, який буде поважати минуле свого народу, його мову, культури, звичаї тощо [2]. Відповідно, сучасна система освіти намагається позбутися догматизму, що глибоко укорінився з радянських часів. Крім того, обговорюється розширення використання інтеграції навчальних предметів, використання методів проектної діяльності учнів та загалом активності процесу пізнання.

У такому контексті надзвичайно важливим є напрацювання новітньої методики навчання історії. Разом з тим, не меншим викликом на сьогодні залишається війна. Багато українських дітей навчалися за кордоном, дистанційно в українській школі, а були й такі,